

הַלְבוֹת מִתְּנוּת עֲנִיִּים פֶּרֶק ז

א. מִצּוֹת עֲשֵׂה לַתֵּן צְדָקָה לְעֲנִי יִשְׂרָאֵל כָּפִי מֵה שְׂרָאוֹי לְעֲנִי, אִם הָיְתָה יָד הַנּוֹתֵן מִשְׁגַּת שְׁנֶאמַר "פֶּתַח תִּפְתַּח אֶת-יָדְךָ, לוֹ" (דברים טו, ח), וְנֶאמַר "וְהִחֲזַקְתָּ בּוֹ, גֵר וְתוֹשֵׁב וְחֵי עִמָּךְ" (ויקרא כה, לה), וְנֶאמַר "וְחֵי אֲחִיךָ, עִמָּךְ" (ויקרא כה, לו). וְכָל הַרְוָאָה עֲנִי מִבִּקֵּשׁ, וְהַעֲלִים עֵינָיו מִמֶּנּוּ, וְלֹא נָתַן לוֹ צְדָקָה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֶאמַר "לֹא תֹאמַץ אֶת-לִבְּךָ, וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת-יָדְךָ, מֵאֲחִיךָ, הָאֲבִיּוֹן" (דברים טו, ז).

ב. לְפִי מֵה שֶׁחָסַר הָעֲנִי, אֶתָּה מִצְוָה לַתֵּן לוֹ אִם אֵין לוֹ כֶּסֶּת, מִכֶּסֶּין אוֹתוֹ; אֵין לוֹ כְּלֵי בֵּית, קוֹנֵין לוֹ כְּלֵי בֵּית; אֵין לוֹ אִשָּׁה, מְשִׁיאִין לוֹ אִשָּׁה; וְאִם הָיְתָה אִשָּׁה, מְשִׁיאִין אוֹתָהּ לְאִישׁ: אֶפְלוּ הָיָה דְּרָכּוֹ שְׁלֹזָה הָעֲנִי לְרַכֵּב עַל הַסּוֹס וְעָבַד רֵץ לְפָנָיו, וְהָעֲנִי וַיֵּרֶד מִנִּכְסָיו קוֹנֵין לוֹ סוֹס לְרַכֵּב עָלָיו וְעָבַד לְרוּץ לְפָנָיו, שְׁנֶאמַר "דֵּי מַחֲסָרוֹ, אֲשֶׁר יִחָסֵר לוֹ" (דברים טו, ח); וּמִצְוָה אֶתָּה לְהַשְׁלִים חֲסָרוֹנּוֹ, וְאֵין אֶתָּה מִצְוָה לַעֲשׂוֹה.

ג. יָתוֹם שֶׁבֶא לְהַשְׁיֵאוֹ אִשָּׁה שׁוֹכְרִין לוֹ בֵּית, וּמַצִּיעִים לוֹ מִטָּה וְכָל כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ; וְאַחֵר כֶּךָ מְשִׁיאִין לוֹ אִשָּׁה.

ד. בָּא עֲנִי וְשָׂאֵל דֵּי מַחֲסוּרוֹ, וְאֵין יָד הַנּוֹתֵן מִשְׁגַּת נּוֹתֵן לוֹ כָּפִי הַשְּׁגַת יָדוֹ. וְכַמָּה: עַד חֲמִישׁ נִכְסָיו, מִצְוָה מִן הַמִּבְחָר; וְאַחַד מִעֲשָׂרָה בְּנִכְסָיו, בִּינוֹנִי; פָּחוֹת מִכָּאן, עֵין רָעָה. וְלַעֲוֹלָם אֵל יִמְנַע אָדָם עֲצָמוֹ מְשִׁלִּישִׁית הַשְּׁקָל בַּשָּׁנָה; וְכָל הַנּוֹתֵן פָּחוֹת מִזֶּה, לֹא קִים מִצְוָה. וְאֶפְלוּ עֲנִי הַמִּתְפָּרֵנס מִן הַצְדָּקָה, חַיֵּב לַתֵּן צְדָקָה לְאַחֵר.

ה. עֲנִי שָׂאִין מִכִּירִין אוֹתוֹ, וְאָמַר רָעִב אָנִי, הָאֲכִילוּנִי אֵין בּוֹדֵקִין אַחֲרָיו שְׂמָא רַמָּאי הוּא, אֲלֹא מִפְּרִנְסִין אוֹתוֹ מִיד. הָיָה עָרֵם, וְאָמַר כֶּסּוֹנִי בּוֹדֵקִין אַחֲרָיו שְׂמָא רַמָּאי הוּא; וְאִם הָיָה מִכִּירִין אוֹתוֹ מִכֶּסֶּין אוֹתוֹ לְפִי כְבוֹדוֹ מִיד, וְאֵין בּוֹדֵקִין אַחֲרָיו.

ו. מִפְּרִנְסִין וּמִכֶּסֶּין עֲנִיִּי גוֹיִים עִם עֲנִיִּי יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי דְרָכֵי שָׁלוֹם. וְעֲנִי הַמַּחֲזִיר עַל הַפִּתְחִים, אֵין נִזְקָקִין לוֹ לְמִתְנָה מְרָבָה; אֲבָל נּוֹתֵנִין לוֹ מִתְנָה מוֹעֵטָת. וְאֶסוּר לְהַחֲזִיר אֶת הָעֲנִי שֶׁשָּׂאֵל רִיקָם, וְאֶפְלוּ אֶתָּה נּוֹתֵן לוֹ גְּרָגֶרֶת אַחַת, שְׁנֶאמַר "אֵל-יֹשֵׁב דָּךְ נִכְלָם" (תהילים עד, כא).

ז. אֵין פּוֹחַתִּין לְעֲנִי הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, מִכֶּכֶּר אֶחָד הַנִּמְכָּר בְּפִנְדִּיּוֹן כְּשֶׁהָיוּ הַחֲטִים אֲרָבַע סָאִין בְּסָלַע; וְכִכָּר בְּאַרְנוֹ כָּל הַמִּדּוֹת. וְאִם לָן נּוֹתֵנִין לוֹ מִצָּע שְׁיִישָׁן עָלָיו, וְכֶסֶת לַתֵּן תַּחַת מְרֹאשׁוֹתָיו, וְשֶׁמֶן וְקִטְנִית; וְאִם הָיָה שֶׁבֶת נּוֹתֵנִין לוֹ מִזֶּן שְׁלוֹשׁ סְעוּדוֹת, וְשֶׁמֶן וְקִטְנִית וְדָג וְיֶרֶק. וְאִם הָיוּ מִכִּירִין אוֹתוֹ, נּוֹתֵנִין לוֹ לְפִי כְבוֹדוֹ.

ח. עֲנִי שְׂאִינוּ רוּצָה לִקַּח צְדָקָה, מַעֲרִימִין עָלָיו וְנּוֹתֵנִין לוֹ לְשֵׁם מִתְנָה אוֹ לְשֵׁם הַלּוֹאָה; וְעֹשִׂיר הַמְרַעִיב אֶת עֲצָמוֹ, וְעֵינוֹ צָרָה בְּמָמוֹנוֹ שֶׁלֹּא יֹאכַל מִמֶּנּוּ וְלֹא יִשְׁתֶּה אֵין מְשַׁגִּיחִין בּוֹ.

ט. מִי שְׂאִינוּ רוּצָה לַתֵּן צְדָקָה, אוֹ שִׁיתֵּן מַעֲט מִמָּה שְׂרָאוֹי לוֹ בֵּית דִּין כּוֹפִין אוֹתוֹ, וּמִכִּין אוֹתוֹ עַד שִׁיתֵּן מֵה שְׂאִמְדוּהוּ לַתֵּן; וַיּוֹרְדִין לְנִכְסָיו בְּפָנָיו, וְלוֹקְחִין מֵהֶן מֵה שְׂרָאוֹי לוֹ לַתֵּן. וּמִמְשַׁכְּנִין עַל הַצְדָּקָה, וְאֶפְלוּ בְּעָרְבֵי שִׁבְתוֹת.

י. אָדָם שׁוֹעַ שֶׁהוּא נּוֹתֵן צְדָקָה יָתֵר מִן הָרָאוֹי לוֹ, אוֹ שֶׁמַּצֵּר

לַעֲצֹמוֹ וְנוֹתֵן לַגָּבָאִים כְּדִי שְׁלֹא יִתְבַּיֵּשׁ אֲסוּר לְתַבְעוֹ וְלַגְבוֹת
מִמֶּנּוּ צְדָקָה; וְגָבְאֵי שְׁמִכְלִימוֹ וְשׂוֹאֵל מִמֶּנּוּ עֲתִיד לְהַפְרֹעַ מִמֶּנּוּ,
שֶׁנֶּאֱמַר "וּפְקַדְתִּי, עַל כָּל-לֶחָצִיר" (ירמיהו ל, כ).

יא. אֵין פּוֹסְקִין צְדָקָה עַל הִתּוּמִּים, וְאֶפְלוּ לְפִדְיוֹן שְׁבוּיִים,
וְאֵף עַל פִּי שֵׁישׁ לָהֶם מִמּוֹן הַרְבֵּה; וְאִם פָּסַק הַדִּין עֲלֵיהֶם כְּדִי
לָשׁוּם לָהֶן שֵׁם, מִתֵּר.

יב. גָּבְאֵי צְדָקָה לוֹקְחִין מִן הַנָּשִׁים וּמִן הַתִּינוּקוֹת דָּבָר מוֹעֵט,
אֲבָל לֹא דָבָר מְרַבָּה שְׁחֻזְקַת הַמְרַבָּה, גִּנְבָה אוֹ גָּזֵל מִשְׁלֹאֲחֵיהֶם.
וְכַמָּה הוּא מוֹעֵט שְׁלֵהֵן, הַכֹּל לְפִי עֲשֵׂר הַבְּעָלִים אוֹ עֲנִיוֹתָן.

יג. עָנִי שֶׁהוּא קְרוֹב, קוֹדֵם לְכָל אָדָם; וְעָנִי בֵּיתוֹ, קוֹדֵם לְעָנִי
עִירוֹ; וְעָנִי עִירוֹ, קוֹדֵם לְעָנִי עִיר אַחֶרֶת: שֶׁנֶּאֱמַר "לְאַחִיךָ
לְעָנִיךָ וּלְאַבִּינֶךָ, בְּאַרְצֶךָ" (דברים טו, יא).

יד. מִי שֶׁהֵלֵךְ בְּסַחֲוֶרָה, וּפָסְקוּ עָלָיו אֲנָשֵׁי הָעִיר שֶׁהֵלֵךְ שֵׁם צְדָקָה
הָרִי זֶה נוֹתֵן לְעָנִי אוֹתָהּ הָעִיר. וְאִם הָיוּ רַבִּים, וּפָסְקוּ עֲלֵיהֶן
צְדָקָה נוֹתֵנִין; וְכִשְׁהֵן בָּאִין, מְבִיאִין אוֹתָהּ עִמָּהֶן וּמְפָרְנִסִּין בָּהּ
עָנִי עִירָם. וְאִם יֵשׁ שֵׁם חֵבֶר עִיר יִתְּנוּ אוֹתָהּ לְחֵבֶר עִיר, וְהוּא
מַחֲלֵקָה כָּמוֹ שִׁירָאָה לוֹ.

טו. הָאוֹמֵר תִּתְּנוּ מֵאֲתִים דִּינָר לְבֵית הַכְּנֶסֶת, אוֹ תִתְּנוּ סֵפֶר תּוֹרָה
לְבֵית הַכְּנֶסֶת יִתְּנוּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁהוּא רִגִּיל בּוֹ; וְאִם הָיָה רִגִּיל
בְּשְׁנֵיהֶם, יִתְּנוּ לְשְׁנֵיהֶם. הָאוֹמֵר תִּתְּנוּ מֵאֲתִים דִּינָר לְעָנִיִּים, יִתְּנוּ
לְעָנִי אוֹתָהּ הָעִיר.